

Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind II, Hefte 7, 1929

JAN MAYEN

EN OVERSIKT OVER ØENS NATUR, HISTORIE OG BETYDNING

UTARBEIDET AV
**NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-
UNDERSØKELSER**

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S - OSLO

JAN MAYEN

JAN MAYEN

EN OVERSIKT OVER ØENS NATUR, HISTORIE OG BETYDNING

Utarbeidet av

Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser.

Beliggighet. Omgitt av 2000—3000 meter dypt hav på alle kanter ligger øen Jan Mayen ute i Norskehavet på 71° nordlig bredde og $8^{\circ} 30'$ lengde vest for Greenwich, d. v. s. omtrent på samme bredde som Nordkapp, og samme lengde som Færøyene. Avstanden fra Tromsø er ca. 555 nautiske mil og omtrent samme avstand er det også fra Isfjordmunningen på Spitsbergen. Avstanden til Langanes på Island er 290 og til Liverpoolkysten på Grønland 250 nautiske mil. Til sammenligning kan anføres at fra norskekysten til Bjørnøya er det 230 naut. mil og til Isfjorden 465 naut. mil.

Topografi og geologi. Øen har form av en øse med skaffet pekende mot sydvest. Lengden er 53,7 kilometer og flateinnholdet 371,8 km². Til sammenligning nevnes de tilsvarende tall for Bjørnøya: 20 km og 178 km².

Øen faller i to hoveddeler: en nordøstlig del, Nordlandet, med en bredde av 15 km og en lengde av 18 km hvilket i sin helhet inntas av den utslukte vulkan Beerenberg, som når op til en høide av over to tusen meter og er synlig på over 100 nautiske miles avstand. Den sydvestlige del av øen, Sørlandet, har en lengde av 20 km og en bredde av 6 km og danner et platå med mindre topper (kratere). Den høieste av disse er Elisabethtoppen, 843 meter høi. Mot sydøst og syd har Sørlandet bratte styrtninger mot havet, men mot nordvest har det foran sig et lavt forland hvis høide ikke rekker 100 m over havet. Et forholdsvis lavt parti i øens midtre og smaleste del forbiner fjellområdene i nordøst og sydvest. Denne midtre del er på det smaleste bare 2,5 km bred, men herav er 1 km strand, tildels dannet i nyere tid. Jan Mayen har få daler; på Nordlandet er de fylt av breer og Sørlandet er lite innskåret. Kysten er næsten overalt

bratt og høi, men på flere steder fins også en flat strand bestående av sand og grus og opsprukne lavamasser.

Siden hollendernes tid har kysten forandret sig meget. Dette kan sees av de gamle beskrivelser og karter. Sammenlignes det hollandske kart fra det 17. århundre med vårt nuværende kart (optatt av den østerrikske ekspedisjon i 1882—83) ser man et par av de mest fremtredende forandringer, såsom brefordelingen på Beerenberg, dannelsen av Sørlaguna og Eggøyas forbinnelse med fastlandet, hvorved Jamesonbukta blev dannet.

På de flate strandvoller fins store mengder drivved, hvalben og forskjellige saker skyllet op av havet. Karakteristisk for kysten av Jan Mayen er de på mange steder opragende klipper i sjøen, formodentlig rester av gamle lavastrømmer som engang gikk ut i havet.

Merkelige er de to laguner som fins i øens midtre del, henholdsvis på syd- og nordkysten og almindelig betegnes som Sør- og Nordlaguna. De er adskilt fra havet ved lave og smale sandvoller og deres overflate ligger bare litt høiere enn havets. De fører ferskvann. Som nevnt er Sørlaguna muligens dannet i nyere tid, idet den ikke fins på de hollandske karter. Den er meget grunn. Den åpne bukten utenfor Sørlaguna heter Rekvedbukta. På dennes østside ligger Eggøya. I tidligere tid var denne en øy, men senere avsatt sand har bevirket at den nu, som nevnt, er landfast. På østsiden av Eggøya har vi Jamesonbukta og følger vi kysten videre østover kommer vi inn under Beerenbergs mektige massiv. Sørbreen skyter her helt ned til sjøen fra den store sne- og iskappe som dekker Beerenberg ned til omtrent 700 meters høide. Kysten går videre østover inntil Sørauskapp, hvorfra den bøier nordover for ved Nordauskapp å bøie vestover igjen. På denne bratte østkyst, som har en lengde av ca. 15 km, kommer flere mindre breer ned til sjøen. På nordsiden av Beerenberg går også et par breer helt ned til kysten. Følger vi denne videre sydvestover kommer vi til den ovenfor omtalte Nordlaguna, som har en dybde på 20—40 m. Straks vest for lagunen ligger den østerrikske stasjon. Jan Mayen er her på sitt smaleste; avstanden til Sørlaguna er bare 1,5 km. Lengere vest har vi en fremstikkende pynt som deler den åpne bukt på nordsiden i to mindre: Marie Mussbukta og Engelskbukta. Kysten går herfra sydover med endel fremspringende odder, bøier så mot syd og skarpt mot øst og videre nordøstover inntil vi er tilbake i Rekvedbukta.

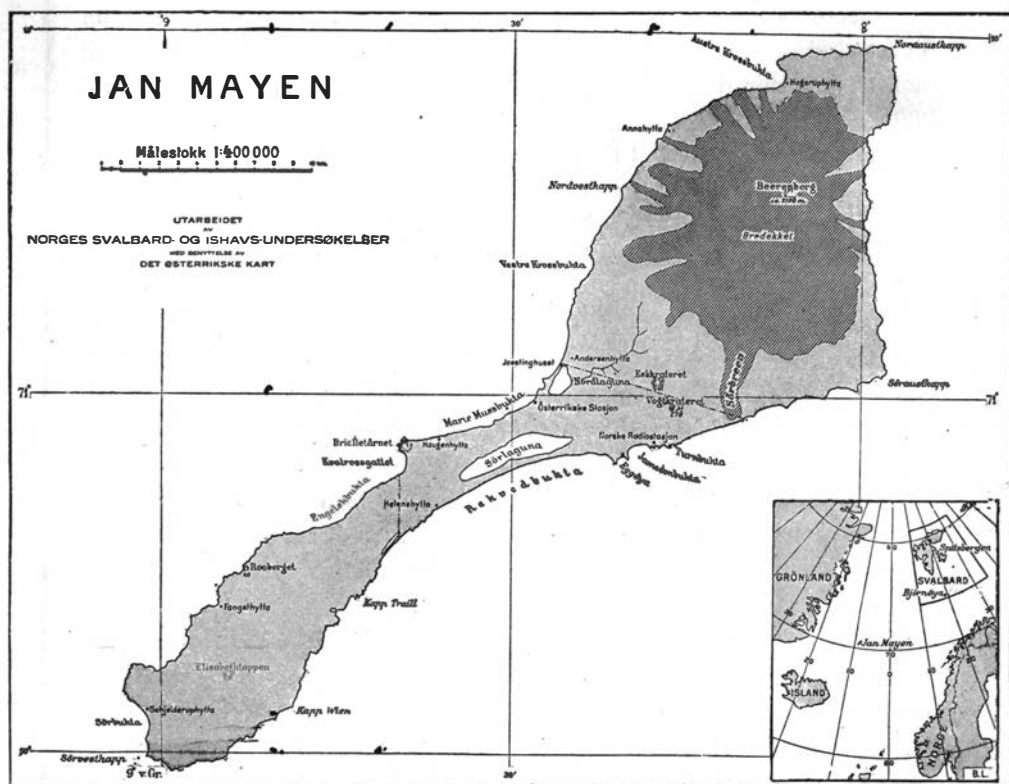

Fig. 1. Kart over Jan Mayen.

Øens nordlige del inntas som nevnt av den utslukte vulkan Beerenberg. Efter den østerrikske ekspedisjons målinger i 1882—83 er den 2 548 m høi. Efter målinger utført av J. Kjøllesdal i 1929 er høiden 2 267 m. Vulkanen har været forsøkt besteget i 1882 av en norsk fangstskipper, og i 1883 av medlemmer av den østerrikske polarekspedisjon, men ingen nådde toppen. I 1921 lyktes det imidlertid et parti, ledet av prof. Mercanton fra Lausanne, å nå kraterranden. Engelskmannen J. M. Wordie deltok også i denne bestigning. Vulkanens krater har en bredde av over en kilometer og danner er en 200 m dyp isfyllt kjedel. Den øverste kjegle skråner omkring 40° og har en høide av omtrent 600 meter. Den basis hvorpå denne kjegle hviler skråner til alle kanter med et fall av $8-10^{\circ}$, en skråning som mot nord og øst fortsetter under havet til mindst 1 000 favners dyp.

Beerenbergs basis går mot vest, sydvest og nordøst med temmelig jevne skråninger helt ned til havet eller lavlandet, men mot nord og mot øst danner den særdeles steile kyster med styrtninger på inntil 300 meters høide.

Beerenberg er ned til omtrent 700 meter dekket av sne og is, men på mange steder skyter isbreer helt ned til havet, fem på nord-siden, fire på østsiden og en på sydsiden.

Beerenberg er for tiden ikke en virksom vulkan. Vi har dog etterretninger om vulkansk virksomhet. I Johann Anderson's »Nachrichten von Island, Grönland und der Straße Davis«, Hamburg 1746, omtales således et vulkansk utbrudd ved foten av Beerenberg den 17. mai 1732. Jacob Jacobsen Laab, som var kaptein på en hvalfanger, lå stille tre tyske mil syd for Beerenberg da et eksplosjonsaktig utbrudd fant sted. Flammer skjøt ut ved foten av fjellet, og etterpå kom en mørk sky av aske. Utbruddet varte i 28 timer. Den sorte sky lå i fire dager, da skibet fikk vind og seilte derfra. I 15 tyske miles avstand blev skibet dekket av aske. Sannsynligvis har dette utbrudd funnet sted fra det nuværende Vogtkrater.

Nogen uker senere var en annen skipper, Alicke Payens (holender?), i land på øen. Asken lå da så høit, at den gikk ham halvveis op på benet.

Næsten 100 år senere, den 29. april 1818 passerte Scoresby med »Fame« øen. Han iakttok da fra skibet, som lå utenfor Jamesonbukta, at der nær Eskkrateret kom røksøiler op fra jorden med 3—4 minutters mellomrum. Røken steg til en høide av 4 000 fot. Dette blev også iakt-tatt av kaptein Gilyott med »Richard of Hull« i den samme måned, da han drev fangst nær øen. Han så også likesom skinn fra glør efter en stor varme.

Det ser ut som det må ha vært et mindre vulkansk utbrudd. Andre har forsøkt å forklare røksøilene som sand, hvirvlet op av kastevind fra Beerenberg, men dette er vel neppe sannsynlig, da iakttagelsen er gjort av to forskjellige i samme måned.

Ved Eggøya og Kapp Traill, henholdsvis på øst- og vestsiden av Rekvedbukta, kan man den dag idag finne vulkanske ettervirkninger i form av kokende vann og damp som kommer op på sprekker i tuff- og askelagene.

Jordskjelvene, som ikke er ualmindelige på den ensomme ø, må også sees i forbindelse med dens vulkanske natur.

Det er ikke godt å si når den vulkanske virksomhet begynte i Jan Mayen-området, men sannsynligvis var det i den yngste geologiske

periode, i Kvartærtiden. Der er ingen beretning om lavastrømmer og det er vel rimelig at de ophørte lenge før folk kom til øen i begynnelsen av det 17. århundre, men askeutbruddene har fortsatt helt inn i det 19. århundre.

De vulkanske bergarter oppbygger øen i sin helhet. På Sørlandet fins trachytter, og disse ansees for å være de eldste. Ellers fins basaltiske bergarter og lag av tuff og aske. Beerenberg består i sin helhet av lava- og tuff-lag. De yngste lavaer er en olivinbasalt med fine krystaller av augitt og olivin.

Hele øen Jan Mayen er å betrakte som en eneste, veldig vulkan, som stiger op fra et havdyp på 2000—3000 meter til henimot Galdhøpiggen høide. Den er således en av jordens høieste vulkaner.

Plantevekst. Jan Mayens flora er fattig. Grønt mangler dog ikke. Vegetasjonen danner mange steder grønne flekker, som er en virkningsfull kontrast til lavabergartenes mørke farver. Øen har av høierestående planter 41 arter, av hvilke der er 49 blomsterplanter, en bregne og en snelde.

Dyreliv. Av pattedyr er det bare polarreven (blå- og hvitrev) som hører hjemme på Jan Mayen. For revefangstens skyld har en rekke ekspedisjoner overvintret på øen. Den verdifulle blårev utgjør omtrent 90 procent av de fangede dyrs antall.

Når drivisen omslutter øen om vinteren kan det hende at man får besøk av isbjørn som kommer over isen. I gamle dager skal ren også være truffet på Jan Mayen.

Ved kysten fins forskjellige selarter: klappmyss, storkobbe og Grønland-sel eller sal-sel.

Fuglelivet er meget rikt og masser av sjøfugl (alker, måker, havhest, krykjer etc.) hekker ved øens kyster. Eiendommelig er det at flere trekkfugler også er funnet på Jan Mayen.

Klima. Under en hollandsk overvintring 1733—34 blev der ført en nøiaktig dagbok med optegnelser om værforholdene. Den østerrikske overvintringsekspedisjon 1882—83 foretok fullstendige meteorologiske observasjoner og dessuten foreligger der spredte iakttagelser fra andre ekspedisjoner som har avlagt øen kortere besøk. I 1921 opprettet den norske stat en meteorologisk stasjon med trådløs telegraf, og fra den tid har vi fullstendige og systematiske observasjoner. Stasjonen ligger ved Jamesonbukta på sydøstkysten og har en betjening av tre mann, hvorav to er telegrafister. Om sommeren byttes folk, og proviant og andre fornødenheter fornyes. Stasjonens betjening

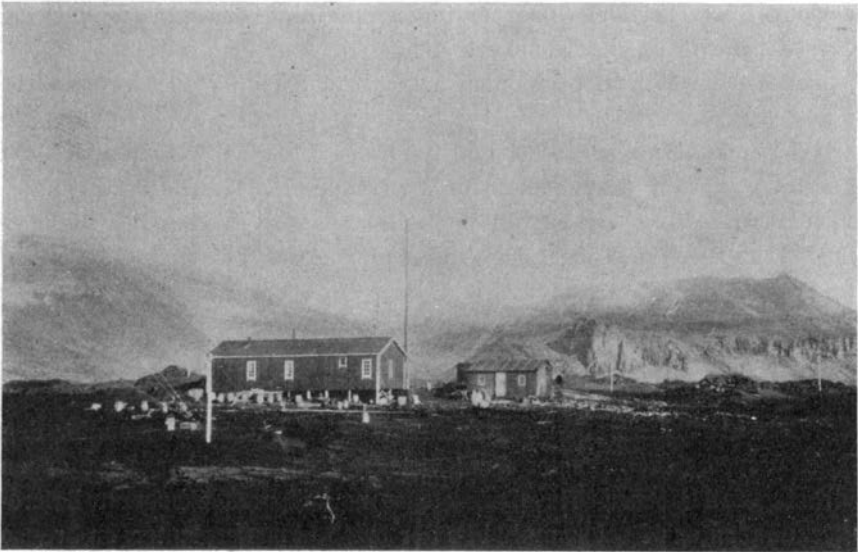

Fig. 2. Den norske radiostasjon på Jan Mayen.

utgjør ved siden av leilighetsvis overvintrende fangstfolk øens hele befolkning.

Jan Mayen ligger i den østgrønlandske polarstrøm som løper i sydvestlig retning langs østkysten av Grønland og har derfor et adskillig kaldere klima enn norskekysten på den samme bredde. Under den ovenfor omtalte overvintring 1882—83 blev den årlige middeltemperatur funnet å være -2.3° . Følgende tall fra 1922 og 1923 gir et begrep om temperaturforholdene:

	1922	1923
Årlig middeltemperatur	$- 0.4^{\circ}$	$- 0.5^{\circ}$
Middeltemp. for koldeste måned	$- 6.2^{\circ}$ (mars)	$- 6^{\circ}$ (jan.)
Middeltemp. for varmeste måned	6.2° (aug.)	4.8° (juli)
Årets max. temperatur	12.9° (aug.)	11.3° (aug.)
Årets min. temperatur	$- 16.6^{\circ}$ (mars)	$- 13.6^{\circ}$ (nov.)

Snegrensen blev av professor Mohn i 1878 bestemt til ca. 700 m.

Om vinteren er voldsomme storme meget hyppige. Den største vindhastighet som østerrikerne målte, var på hele 71 meter i sekundet. Om sommeren er der sterke tåkedannelser — i ukevis kan øen ligge i tåke — og himmelen er som regel overskyet. Mørketiden (med solen

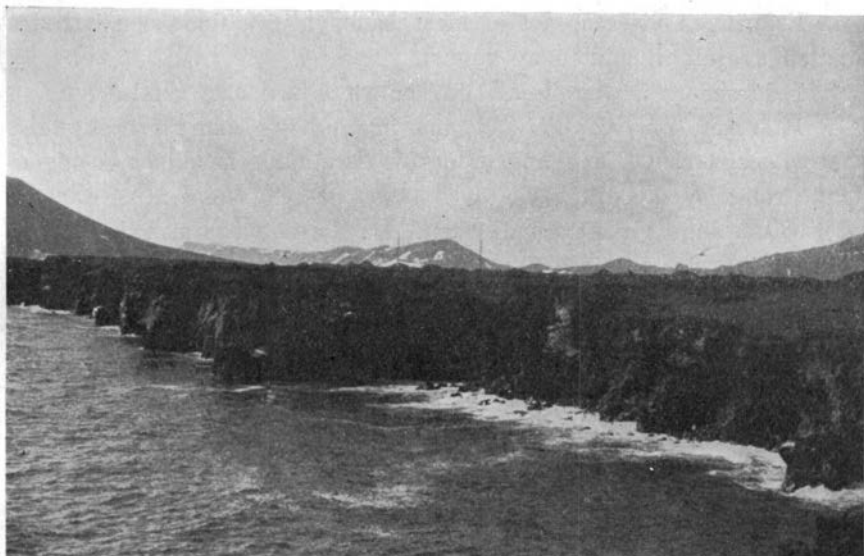

Fig. 3. Kystparti ved den norske radiostasjon.

hele døgnet under horisonten) varer fra 18. nov. til 25. jan. eller 68 dager. Midnattsolen varer fra 16. mai til 27. juli eller 73 dager.

Vindforholdene er meget variable, men vestlige vinde er sjeldne. Vinde fra syd og sydøst er som rimelig kan være varme. De hyppigste vinde om sommeren er fra sydøst til sydvest. Sommerens sterke tåkedannelser er en stor hindring for skibstrafikken, idet det kan hende at skuter blir liggende i dagevis like opunder øen uten å kunne komme inn på grunn av tåken.

Jan Mayen er en liten ø uten virkning på klimaet, og av forholdene på øen får vi derfor et nøiaktig begrep om værforholdene i denne del av Grønlandshavet.

Isforhold. Grensen for de ismasser som kommer ned langs Grønlands østkyst, fangstfolkenes »Vestisen«, går fra nordenfor Island forbi Jan Mayen til Spitsbergen. Iskantens beliggenhet vil dog forskyves endel efter årstiden. Vindforholdene vil også spille en rolle. Om vinteren vil øen i almindelighet være omgitt av drivis, men på grunn av strømforholdene og de skiftende vinde er den ikke sjelden tilgjengelig også om vinteren. Om sommeren ligger drivisen i god avstand vest for Jan Mayen, men kan også da komme den meget nær og det kan hende at øen kan være omgitt av is også på denne tid.

Erfaringen viser at det er mest sannsynlig å finne øen isfri fra midten av juli til midten av august.

I de senere år har imidlertid øen vært isfri året rundt.

Havneforhold. På øen fins ingen havn som gir beskyttelse mot al slags vær. Landgang er derfor bare mulig når sjøen er nogenlunde rolig. Ved sydlige vinde vil skibe naturlig søke til nordkysten og ved nordlige vinde til sydkysten. Da Nordlagunas nivå bare ligger litt over havets, og da den har en tilstrekkelig dybde, har det været foreslått å skape en kunstig havn her ved å bryte igjennem den smale sandvollen som skiller lagunen fra havet. Dette spørsmål blev nærmere undersøkt av det norske havnevæsen i sommer.

Nyttige forekomster. Såvidt vi vet fins der på Jan Mayen ingen forekomster av nyttige mineraler eller bergarter. Derimot fins der på øen adskillig drivtømmer, som er av stor betydning både for den trådløse stasjon og for fartøier som trenger å supplere sin brenselforsyning.

Selfangst. Norske fangstfolk betegner almindelig drivisen fra Island og nordover forbi Jan Mayen til Spitsbergen for »Vestisen« og innen dette område betegnes drivisområdet nordvest for Jan Mayen for »Jan Mayen-feltet«. Her foregår i tiden april—mai en utstrakt fangst av Grønland-sel (se s. 430).

Historie.

Mulig kjennskap til Jan Mayen i eldre tid. Vi har ingen sikre beviser for at Jan Mayen har vært kjent før den blev opdaget av hollendere og engelskmenn i begynnelsen av det 17. århundre. Enkelte mener at den irske munk St. Brandan, som levet i det 6te århundre, må ha vært iland på Jan Mayen, å dømme efter skildringene i Brandans geografiske reisebeskrivelse. I de gamle norske og islandske beretninger finner man intet som med sikkerhet kan sies å tyde på at nordmennene har kjent den. Riktignok er der enkelte som mener at det Svalbard som nevnes i den islandske »Landnámabók«, hvor der angis å være 4 døgrs hav fra Langanes til Svalbard nord i Havsbøtn, er Jan Mayen. Selv om man ikke er enig i denne fortolkning, så viser iallfall meddelelsen at nordmennene foretok reiser nordover fra Island, og det vilde da være usannsynlig at de ikke skulde ha støtt på Jan Mayen også. Beerenberg på Jan Mayen er meget høi, og kan sees på langt hold. Scoresby sier således at han har sett øen på 100 miles avstand, og når man betenker at avstanden

Fig. 4. Nordkysten fra Nordlaguna og sørover.

mellem Island og Jan Mayen er bare 290 nautiske mil, vil det sees at man ikke behøver å reisø mer enn 200 mil nord for Island for å få øie på Jan Mayen.

I 1558 utkom der i Venedig en bok om brødrene Nicolo og Antonio Zenos reiser og opdagelser i Norden med et kart. Både kartet og beskrivelsen viser et sådant kjennskap til Norden at man ikke uten videre kan si at alle historier er opdiktelser. Blandt annet finner man en beskrivelse av St. Thomas Zenobium (kloster) som angis å ligge under et stort ildsprutende fjell likesom Etna og Vesuv. Nicolo skulde ha funnet dette på en av sine reiser nordover. Bygningene skulde bestå av sten, som kastedes glødende ut av fjellet, og de blev opvarmet av kanaler med varmt vann. På kartet er dette kloster avlagt på en ø, som i forhold til Island har Jan Mayens beliggenhet.

Men hvad nordmennene og andre kan ha visst om øen gikk i et hvert fall i glemmeboken da ferdene til Island og Grønland ophørte, så omkring år 1600 var der ingen som hadde noget kjennskap til den.

Øens opdagelse i begynnelsen av det 17de århundre. Som vi vet blev Spitsbergen gjenopdaget av hollenderen Willem Barents i 1596 rent tilfeldig, da han søkte efter en nordlig sjøvei til Kina. Dette gav støtet til en ganske livlig fangstvirksomhet i de følgende

år, og under disse fangstferder blev Jan Mayen opdaget, eller kanskje rettere gjenopdaget. Opdagelsen tilskrives i almindelighet hollenderen Jan Cornelisz May, som skal ha funnet øen på sin reise mot norden i 1611.

Dette meddeles først av Zorgdrager og går siden igjen i senere skrifter. Da denne opdagelse ikke er nevnt med et ord i den meget utførlige journal over Jan Cornelisz May's reise, og heller ikke i eldre dokumenter i de hollandske arkiver, så må angivelsen av dette årstal bero på en forveksling med JAN JACOBSZ MAY, som virkelig fant øen i 1614.

De autentiske opplysninger viser nemlig at opdagelsen først er gjort i 1614. I arkivene i Haag fins et dokument datert 29. august 1615, hvori det hollandske privilegerte hvalfangerselskap »Noordsche Compagnie«, forlanger å få sin opdagelse anerkjent. Heri angis at den er gjort i juli 1614 av de to skibe »De goude Cath« av Amsterdam og »Den Orangienboom« av Enkhuizen. Jan Jacobsz May var kaptain på »De goude Cath« og Jacob De Gouwenaer på »Den Orangienboom«. Joris Carolus fra Enkhuizen var med som styrmann. Kompaniet gjorde gjennom dette dokument fordring på øen eller fangstrettighetene.

Samme år nådde et annet skib tilhørende det Noordsche Compagnie øen. Det var »het cleyne Swaentgen« av Delfshaven, kaptein Jan Jansz Kerchhoff, som kom like etter Jan May, undersøkte øen nærmere. Jan May skal siden ha overdratt øen til Richelieu, guvernør i Havre.

Denne opdagelse er blitt stadfestet ved at Joris Carolus's originalkart er blitt funnet i de senere år i Dépôt des Cartes de la Marine i Paris. Dette kart er tegnet av Joris Carolus 1614, og øen er kalt »Mr. Joris Eylandt«. Av andre navne fins »Ian meys Hoeck« og »Gouwenaers Bay«. Blaeu (1623) kaller øen Jan Mayen Eylant etter den egentlige opdager.

Vi vil så se litt på de *engelske* opdagelsesferder til Jan Mayen.

Det kan være nogen grunn til å tro at øen er opdaget av engelskmenn allerede noen år før 1611, men at dette var hemmeligholdt på grunn av den skarpe konkurransen om fangsten mellom hollendere og engelskmenn. Thomas Edge sier således i »Briefe Discoverie of the Northerne Discoveries of Seas, Coasts and Countries etc.« trykt i His »Purchas Pilgrimes« at William Hudson med »Hope-well« i 1608 på sydtur fra Spitsbergen opdaget en ø på 71° N. Br., som

Fig. 5. Beerenberg.

han kaldte Hudson's Tutches. Hvilken Hudson dette er vet man ikke sikkert. Enten forveksler Edge William Hudson med den kjente opdagelsesreisende Henry Hudson, eller også kan William Hudson være en søn eller bror av denne. I Henry Hudsons beretninger finnes intet om opdagelsen av Jan Mayen.

En hvalfanger fra Hull, sannsynligvis Thomas Marmaduke, sies å ha opdaget øen i 1611 eller 1612 og ha kalt den Trinity Island. Baskeren Jean Vrolicq sier at han besøkte den i 1612 og kalte den Isle de Richelieu. Dette er antagelig en opdiktelse, da Vrolicq neppe har kjent øen før mange år efter. Andre gamle betegnelser for Jan Mayen er Young's Foreland, Mauritius og Pica, den Hoogen berg, Groenland, Lounges Forland samt »het Eylant in questie« (Angjeldende ø). Den siste blev mest benyttet av hollenderne efter opdagelsen.

I Bergens Museums bibliotek fins et gammelt hollandsk kart fra 1610 av Cornelis Doetss, trykt hos Dirck Peters i Amsterdam, hvorpå Jan Mayen er avsatt. Øen er kalt »Jan Mayen eylant« — et navn som først vites å være innført av W. Jz. Blaeu i hans »Zee-Atlas« i 1623. Spitsbergen og Jan Mayen er imidlertid inngravert på platen senere uten at dog årstallet blev forandret. Blaeu's kart fra 1623 synes å være en kopi av Doetss' kart.

Den 28de juni 1614 fant et skib som var utrustet av et selskap fra Duinkerken Jan Mayen. I spissen for dette selskap stod engelskmannen John Clarker (av hollenderne kalt Jan de Clerck). Dette fartøi var altså der før Jan Jacobsz May og skulde derfor ha prioritet på opdagelsen. Det angis også at duinkerkene straks begynte hvalfangst ved øen.

Efter de opplysninger man har synes det som duinkerkene har prioritet på Jan Mayens opdagelse i 1614.

I 1614 blev der ikke gjort noen anmeldelse til Generalstatene om opdagelsen av Jan Mayen hverken fra Noordsche Compagnie eller fra selskapet i Duinkerken.

Som man ser er der uoverensstemmelser med hensyn til tiden for Jan Mayens første opdagelse. Der er således ikke mindre enn syv ganger gjort krav på øen og fordelten av å ha opdaget Jan Mayen som nytt land. Det er ikke umulig at øen virkelig var opdaget før 1614, men at kravet på øen blev fremsatt av »Noordsche Compagnie« først da konkurransen fra andre hvalfangere blev merkbar.

Det første sikre engelske besøk på øen fant sted i 1615. Det var Robert Fotherby, som trodde han opdaget en ny ø, og kalte den for Sir Thomas Smith's Island. Han gav en god beskrivelse av den, og nevner at han så mange spor av rever og bjørner, men få fugler. Han kalte det høieste fjell Mount Hackluyt. Dette navn har således prioritet for Beerenberg.

Hvalfangsten inntil 1642. Jan Mayen blev, som vi har sett, opdaget av hvalfangere og var til å begynne med en meget god fangstplass, da der vrimlet av den verdifulle grønlandshval rundt øen.

Fangsten begynte antagelig i 1614 for duinkerkenes vedkommende, men først i 1616 berettes det at hollenderne fanget der. I dette år sendte Noordsche Compagnie alle sine skibe til Jan Mayen. Dog synes andre hollendere å ha fanget i hemmelighet allerede i 1615.

I 1615 blev skibet »Tswaentgen«, også kalt »het duyffgen«, sendt på opdagelsesreise under kommando av Jan Sybrantsz. Paelman van Opperdoes for å opdage nye øer, samt undersøge Jan Mayen næiere. Alt i august kom han tilbake og berettet at han ved Jan Mayen hadde påtruffet Kyen's og Leversteyn's skib, som drev hvalfangst der.

Kerckhoff, som også fant Jan Mayen i 1614, reiste op i hemmelighet året efter for et nytt selskap, »de kleine Noordsche Compagnie«, og begynte fangst ved Jan Mayen. Dette selskap påstod i 1615 å ha funnet en ny ø, som de kalte Mauritius, men dette var Jan Mayen, som Kerckhoff kjente fra året i forveien.

I 1616 var der i alt 15 skibe, seks tilhørende »Noordsche Compagnie«, fem tilhørende »de kleine Noordsche Compagnie«, to tilhørende zeelenderne og to fra et rederi i Duinkerken.

De to duinkerske skibe var bemannet med engelske sjøfolk under kommando av Guillaume Le Gouverneur og Marten Clarke, John Clarks bror, samt med de for fiskeriet nødvendige baskere. De synes å ha fanget uhindret dette år. Neste år, altså 1617, hadde de utrustet seks skibe, men disse blev overfalt og plyndret av hollendere som var overmektige i antall. Kun to av skibene fikk tillatelse til å drive hvalfangst, men først måtte de love aldri å komme tilbake. Allikevel synes det som om duinkerkerne også de følgende år uhindret var på fangst der med to skibe.

I 1617 fikk to hollandske selskaper, ett fra provinsen Zeeland og Noordsche Compagnie, Amsterdam, privilegier på fangst rundt øen. De satte op kokerier på land og gjorde en glimrende fangst. På to reiser samme sommer bragte et fartøi, kaptein William Ys, hjem 2000 kvarteller eller 4000 tons olje. Privilegiene blev i 1622 fornyet på 12 år. I 1633 blev de atter fornyet på 12 år.

I 1618 var der 19 hollandske fangstfartøier ved øen.

Hollenderne hadde sine spekkgryter, hytter, varehus o. s. v. ved Sørbukta, Rooberget, Rekvedbukta, Engelskbukta, Vestre og Austre Krossbukta. Marie Mussbukta var det første sted hvor kokerier blev opsatt.

Hovedkvarteret var ved Engelskbukta, hvor ti hytter var opført.

De største ruiner finner man nu ved Kvalrossgattet, hvor treverket enda ligger over grunnmurene, men det hele er dekket av sand.

Man gjorde så rik fangst ved Jan Mayen, at skibene ikke klarte å frakte alt hjem om høsten. Derfor blev en del lagt igjen i pakkboder eller gravet ned til avhentning neste år. Om våren blev så dette hentet av særskilte skibe (»nashepen«).

Fangsten avsluttedes om høsten den 28de august, og til den tid måtte alle skibe være lastet.

I 1618 var bebyggelsen så stor at Noordsche Compagnie fant det nødvendig, å oprette to forter og ett batteri til forsvar mot angrep av sjørøvere.

I 1618 gav Jacob I av England en korporasjon fra Hull monopol på fangsten ved Jan Mayen. I dokumentet herom kalles øen Trinity Island. Hollenderne benyttet mest navnet »Mauritius' Island« eller »St. Maurice« efter Prins Maurice av Nassau.

Richelieu gav Vrolicq rett til i kongen av Frankrikes navn å drive hvalfangst på øen Richelieu i 4 år fra 1. januar 1630.

Van der Brugge forteller at danskene også gjorde fordring på Jan Mayen som tilhørende Grønland, og at de fisket der sammen med hollenderne. Kildene beretter ikke noget om den engelske hvalfangst ved Jan Mayen, men de gamle engelske navn viser at sådan må ha funnet sted.

I 1632 forhindret isen skibene i å komme inn til øen om sommeren.

Samme år i august blev de hollandske kokerier plyndret av to baskiske skibe, og spekk, hvalben etc., samt bruksgjenstande som var satt igjen på øen til neste års avhentning, blev tatt og solgt i Rouen og andre steder. Dissé skibe må således være kommet gjennom isen, efterat den hollandske fangstflåte hadde opgitt fangsten og forlatt øen.

På grunn av denne begivenhet blev der vinteren efter, 1633—34, sendt op et mannskap på syv mann for å overvintre for Noordsche Compagnie. De blev landsatt 26. august. Den 8. september blev de forskrekket av en støi som om noget falt meget tungt ned på jorden, men de så intet. Dette har sannsynligvis været et jordskjelv. Den første av de overvintrende døde 16. april av skjørbuk; journalen slutter 31. april, og da den hollandske flåte ankom den 4. juni for å hente dem blev de alle funnet døde i sine hytter. De bodde i Noordbai, eller Kvalrossgattet som det nu heter. Østerrikerne antok feilaktig at overvintreterne hadde bodd ved De 7 Hollænderes Bukt midt mellem Kvalrossgattet og Sørbukta. Her satte de op et trekors med en kobberplate med inskripsjon. Dette er den eneste kjente overvintring på Jan Mayen i eldre tid.

Efter denne tid vet man ikke meget om fangsten, men de hollandske privilegier blev forlenget til 1642. Hvalen blev delvis utryddet i øens nærmeste naboskap, og delvis blev den skremt bort og søkte nordover i isen. Følgen var at hvalfangerne forlot øen og trakk nordover samt vestover til Danmarkstredet. Man har grunn til å anta at hvalfangsten ved Jan Mayen helt ophørte i 1642.

Tiden fra 1642 til selfangstens begynnelse. Efter hvalfangstens ophør i 1642 hører man litet om Jan Mayen. Øen hadde ikke lengere interesse for nogen og nevnes derfor ikke i de gamle beretninger fra denne tid. Imidlertid kan der ikke være tvil om at den har været iaktatt gjentagne ganger av hvalfangere som reiste til og fra fangstfeltet.

Fra tiden nærmest etter 1642 har vi beretning om at Jan Mayen blev besøkt i 1653 av den danske marineofficer og grønlandsfarer David Urbanus Danell.

I 1699 den 4. august, passerte noen hollandske hvalfangerskibe Jan Mayen på vei fra Spitsbergen til Island. Den bekjente hollandske hvalfanger Zorgdrager, som førte skibet »Verguldte Bykorf«, rodde i land og fant da 20 sjalupper som var satt op mot hverandre sådan som hollenderne pleiet å gjøre om vinteren, to store båter, noen tranfat, en stor dyngge tykke skibstaug, samt murene fra trankjelene og pakkhusene. Det så ut som om alt var forlatt med tanke på å komme igjen. At intet var ført bort siden tyder på at øen ikke har været besøkt efter at de siste hvalfangere forlot øen. Der fins den dag i dag en hel del rester efter de hollandske bygninger og varelagere, likesom der er funnet en rekke gamle graver på forskjellige steder av øen. Zorgdrager nevner også at på den tid han besøkte øen, var der kun en og annen hval å se i nærheten.

Det kart som fins i Zorgdragers bok må være optatt av ham selv på denne tur, med benyttelse av eldre karter.

I 1732 den 17. mai, iakttok den tyske hvalfanger Jacob Jacobsen Laab et vulkansk utbrudd ved Beerenberg, hvilket nærmere er beskrevet tidligere. Ca. 14 dager senere var en annen hvalfangerskipper, hollenderen (?) Aliche Payens, i land på øen.

1806. Den engelske læge John Laing som fulgte med hvalfangeren «Resolution» av Whitby på fangsttur til Ishavet, beretter at den 12. april passerte man Jan Mayen i over 50 km avstand.

I 1817 besøktes øen av den kjente skotske hvalfanger, prest og forfatter W. Scoresby jr., som den 3. og 4. aug. målte op østkysten og forbedret Zorgdragers kart. Foruten Scoresby, hvis fartøi var »Esk of Whitby«, var der to andre britiske hvalfangere, Jackson og Bennet med sine skibe der.

I 1818, den 29. april, passerte Scoresby med »Fame« atter øen. Som allerede beskrevet iakttok han da et vulkansk utbrudd under Eskkrateret. Det samme utbrudd blev også sett av den engelske hvalfanger Gilyott med skibet »Richard of Hull«.

Angående Jan Mayens senere historie henvises til avsnittet om den moderne fangstvirksomhet side 430.

Turistferder og videnskapelige ekspedisjoner.

De ekspedisjoner vi hittil har hørt tale om har utelukkende været hval- og selfangstekspedisjoner. Ingen har hatt til hensikt spesielt å undersøke øen, skjønt der av enkelte, særlig Scoresby, er levert en utmerket beskrivelse av denne. Hans kart viser også i hovedtrekkene øens utseende riktig.

I det følgende skal nevnes noen av de turistferder og videnskapelige ekspedisjoner som har besøkt Jan Mayen eller farvannene der omkring. De aller fleste av disse besøk har vært meget kortvarige og har hat meget liten betydning for øens utforskning.

I 1856 forsøkte franskmannen La Roncière med prins Jérôme Napoléons yacht »Reine Hortense« å nå øen, men måtte vende om på grunn av isvanskeligheter og kullmangel. Sammen med »Reine Hortense« avgikk også Lord Dufferins yacht »Foam« fra Reykjavik. Dufferin var såvidt i land på en odde under Beerenberg den 13. juli og fortsatte straks reisen til Spitsbergen.

I 1861 blev øen første gang besøkt av en videnskapelig ekspedisjon under ledelse av den bekjente Genfer naturforsker Carl Vogt, som tilbragte fire dager der fra 20.—24. august. Fartøiet var en seilskonnert fra Hamburg. Der blev optatt en kartskisse av Vogt og en annen av deltagerne dr. Berna, nærmest en forbedring av Scoresby's kart.

I 1863 var den svenske zoolog Aug. Quennerstedt med som passasjer på briggen »Jan Mayen« av Christiania, kaptein C. Castberg, til fangstfeltet ved Jan Mayen. Han kom ikke i land på øen på grunn av is.

I 1869 var den tyske polarforsker Koldewey med »Germania« ved Jan Mayen, men kunde ikke lande på grunn av tung sjø.

I 1872 var engelskmennene Leigh Smith og kaptein J. C. Wells på skonnerten »Samson« i land på øen et par dager i begynnelsen av mai.

1877, den 29. juli, besøkte den norske Nordhavs-Expeditions fartøi »Vøringen« øen, og der blev gjort landgang i Marie Mussbukta. Den neste dag blev der gjort zoologiske skrapninger fra båt, og de følgende dager til 2. august, da fartøiet forlot øen, gikk man rundt denne og tok peilinger og skisser, som blev brukt til et nytt kart. Professor Mohn har gitt en detaljert beskrivelse av besøket og av øen. Der blev utarbeidet et kart av kaptein Wille og prof. Mohn på grunnlag av Scoresby's kart, og Jan Mayen blev flyttet 9 nautiske mil lengere vest enn vist på dennes kart.

I 1878 så man Jan Mayen fra det hollandske forskningsfartøi, seilskonnerten »Willem Barendtz«, og kunde stadfeste øens vestligere beliggenhet.

1882—1883. Den første større videnskapelige ekspedisjon, som foretok nøiaktige undersøkelser av Jan Mayen, var den østerrikske ekspedisjon som overvintret 1882—83 under ledelse av løytnant von Wohlgemuth. Ekspedisjonen blev bekostet av grev Hans Wilczek. Ekspedisjonens stasjon på Jan Mayen var den ene av flere internasjonale polarstasjoner som blev opprettet det år. Stasjonen blev bygget ved Marie Mussbukta, hvor husene fins enda, om enn adskillig medtatt. Alt materiell blev bragt i land i slutten av juli, og den 16. august forlot ekspedisjonsfartøiet »Pola« øen. Deltagerne i overvintringen var: Løytnant Emil von Wohlgemuth, løytnant Richard Basso, løytnant Adolf Bóbrík von Boldva, løytnant Adolf Sobieczky, løytnant August Gratzl, læge Ferdinand Fischer, samt 8 underoffiserer, matrosèr og håndverkere, i alt 14 mann.

Østerrikerne optok et kart over øen, gjorde en rekke meteorologiske og oseanografiske observasjoner, samt samlet inn et stort zoologisk og botanisk materiale. Resultatene er samlet i et standardverk om Jan Mayen.

Det østerrikske kart over Jan Mayen i målestokk 1:100 000 av A. Bóbrík von Boldva blev i sin tid regnet for det mest detaljerte kart over noget polarområde. Dette kart er optrykt i senere arbeider.

Ekspedisjonen forlot Jan Mayen den 6. august 1883 med »Pola«.

1891. Marineskibet »Chateaurenault«, utsendt av det franske marinedepartement, forsøkte å nå øen, men måtte vende om på grunn av is. Den kjente geograf Charles Rabot var deltager i turen, likeledes den østerrikske løytnant August Gratzl, som deltok i overvintringsekspedisjonen 1882—1883.

1892. Den 27.—28. juli avla en ekspedisjon ombord på marineskibet »La Manche«, utsendt av det franske marinedepartement, et besøk på øen. Kapteinen var Bienaimé. Blandt deltagerne var Charles Rabot, professor Georges Pouchet og løytnant Gratzl. Fartøiet gikk etterpå til Spitsbergen.

1896. I august blev øen besøkt av den danske Ingolf-ekspedisjon under kommandør Wandel.

1899. Den svenske videnskapsmann A. G. Nathorst's ekspedisjon med »Antarctic« gjorde et opphold ved Jan Mayen fra 12.—23. juni 1899. Ekspedisjonen var da på vei til Grønland, bl. a. for å finne

mulige spor etter André. Hensikten med det svenske besøk var derfor ikke bare å drive vitenskapelige undersøkelser, men også for å se etter om André muligens over isen skulde ha søkt tilflukt i det østerrikske hus på øen.

1900. 7.—9. august var »Michael Sars« med Johan Hjort og Fridtjof Nansen ved Jan Mayen og undersøkte fiskeriforholdene. Nansen var også en tur i land.

1900. Jan Mayen blev besøkt av den danske Østgrønlands-ekspedisjon under ledelse av kommandør G. Amtrup. Den svenske polarforsker Otto Nordenskjöld var deltager i denne ekspedisjon, som opholdt sig i tre døgn på øen for å gjøre naturvitenskapelige undersøkelser. Der foreligger fra dansk side en rekke avhandlinger om Jan Mayens plantevekst på grunnlag av materiale innsamlet på denne ekspedisjon.

1902 planla professor Kr. Birkeland en overvintring på øen for å gjøre magnetiske observasjoner og nordlysundersøkelser men på grunn av de østerrikske bygningers dårlige tilstand blev overvintringen opgitt og Bossekop valgt til stasjon.

1902. Den franske læge og polarforsker J. B. Charcot besøkte Jan Mayen med yachten »Jeanne-Marie«.

1903 var »Michael Sars« ved Jan Mayen på oseanografisk tokt og fiskeriundersøkelser.

1909. Den 21. juni anløp hertugen av Orléans med »Belgica« Jan Mayen på vei til Grønland. Han traff en norsk fangstekspedisjon som hadde overvintret.

1911. Hertuginnen av Bedford med dampyachten »Sapphire« besøkte Jan Mayen den 30. juli, men man kom ikke i land på grunn av brenningen.

1911. Mr. I. Foster Stackhouse på yachten »Matador« besøkte øen i august.

1912. Dr. Charcot var 21. juli i land på Jan Mayen for å undersøke om der var spor av vulkansk virksomhet ennu. Han fant at dette ikke var tilfellet, men at vinden hvirvlet op støv, som kunde ligne damp.

I august 1919 var det danske opsynsfartøi »Islands Falk« ved Jan Mayen og foretok opplodninger rundt øen, samt reparerte det østerrikske hus som Danmark har fått i foræring av grev Wilczek. Der blev også malt et stort dansk flagg på taket.

I juni 1921 foretok cand. philos. Birger Jacobsen en ekspedisjon til Jan Mayen, hvor han satte op okkupasjonsmerker.

Samme år avgikk en statsunderstøttet norsk ekspedisjon til Jan Mayen med fartøiene »Isfluglen« og »Polarfront«. Ekspedisjonsleder var ingeniør H. Ekerold som også hadde tatt initiativet til denne ekspedisjon, hvis formål var å opføre en trådløs- og værvarslingsstasjon på øen. Foruten lederen deltok amanuensis Tveten. Avreisen fant sted fra Bergen den 1. august, og seks dage etter var man fremme. Stasjonen blev bygget ved Jamesonbukta. Arbeidet blev påbegyndt den 8. august, og allerede den 17. september var alt ferdigbygget. Samme dag forlot »Isfluglen« øen med de folk som hadde satt op stasjonen, og Ekerold med to mann blev igjen for å overvintre. Værtelegrammer blev straks avsendt. Imidlertid blåste radiomastene ned den 24. september, så stasjonen først blev i stand igjen den 19. oktober.

Stasjonen ligger 21 meter over havet, og består av stasjonshuset, hus for to motorer og et skur til visering av pilotbalonger. Mastene er over 40 meter høie. Der overvintrer hvert år tre eller fire mann, hvorav to telegrafister. Betjeningen skifter hver sommer, da også ny proviant sendes op.

Den meteorologiske stasjon på Jan Mayen har vært i uavbrutt drift siden 1921, når undtas at den på grunn av storm har vært satt ut av funksjon noen dager i oktober måned 1923 og 1924.

Med Ekerolds ekspedisjon fulgte som passasjerer en del videnskapsmenn fra Cambrigde Universitet, nemlig botanikeren J. L. Chaworth-Musters, polarforskeren og geologen J. M. Wordie, naturforskerne W. S. Bristowe og T. C. Letbridge og en assistent, Richmond Brown. Den schweisiske meteorolog P.-L. Mercanton fikk også medfølge Ekerolds ekspedisjon. Under ledelse av Mercanton besteg Wordie og Letbridge Beerenberg 9.—11. august. Dette er den første bestigning av vulkanen.

Sommeren 1927 blev Beerenberg besteget av Finn Devold, bestyrer av værvarslingsstasjonen, Henry Joesting og Gustav Øines 23.—24. juni. Etter Devolds målinger er Beerenberg 2100 meter.

I 1923 var »Heimen«, kaptein Jacobsen, med Wordie og 6 videnskapsmenn innom Jan Mayen på tur til Franz Josefs fjord på Grønland. De kom ikke frem dit og gikk derfor til Island.

Samme år blev fartøiet »Conrad Holmboe«, tilhørende det Geofysiske Institutt på Tromsø, sendt til Grønland under ledelse av licentiat Edlund for å skifte mannskap på stasjonen i Myggbukta. På turen vestover anløp man Jan Mayen den 25.—27. juli, hvor den nye besetning blev satt i land, sammen med oseanografen Mosby, som returnerte til Norge samme sommer.

1925. For det tilfelle at Amundsens flyveekspedisjon ikke skulde komme tilbake, utrustet dr. Charcot fartøiet »Pourquoi-Pas?« for en eftersøknings ekspedisjon. Amundsen kom imidlertid tilbake i god behold. Dr. Charcot besluttet allikevel å foreta et tokt. I slutten av juli blev Jan Mayen besøkt, hvorefter kursen sattes for Scoresby Sund på Grønland.

1929. »Veslekari« med den norske Grønlandsekspedisjon besøkte Jan Mayen 19.—20. juli og landsatte ingeniør Kjøllesdal med seks mann ved Nordlaguna. I sommerens løp blev kartlagt og loddet op såvel lagunen som nærliggende områder av kysten av hensyn til et eventuelt havneanlegg. De blev avhentet av »Veslekari« 2. september.

1. og 2. september var J. M. Wordie med »Heimland« innom Jan Mayen. Birger Jacobsen med »Grande« var på øen fra slutten av august til 2. september. Dr. Charcot med »Pourquoi-Pas?« var likeledes der sommeren 1929.

Den moderne fangstvirksomhet.

Selfangst og hvalfangst. Norske fangstfolk betegner almindelig drivisen fra Island og nordover forbi Jan Mayen til Spitsbergen for »Vestisen«, og innen dette område betegnes drivisområdet nordvest for Jan Mayen for »Jan Mayen-feltet«. Her foregår i tiden april—mai en utstrakt fangst av grønland-sel og klappmyss. Dels er det unger av den første som fanges, dels er det de voksne dyr av begge arter. Fangsten av unger foregår enkelte år like inn til øen. Her fanges også en del storkobbe, men denne fangst er dog ubetydelig.

Efter Spitsbergens opdagelse i 1596 kom der i stand en livlig hvalfangst i disse farvann. Eftersom tilgangen på hval minket ved Spitsbergens kyster, søkte hvalfangerne sig andre felter, bl. a. i drivisen langs Grønlands østkyst. Da hvalbestanden stadig avtok, begynte hvalfangerne også å fange sel, og vi vet at selfangere blev utrustet fra byene ved Weser i 1720. Denne selfangst i Vestisen blev drevet av britiske, tyske og danske fartøier langt inn i det 19. århundre.

Den norske selfangst ved Jan Mayen — i Vestisen — blev op-tatt i 1840-årene av folk fra byene ved Oslofjorden. Allerede i 1830 hadde forøvrig kaptein With fra Tromsø været med skonnerten »Alexander« under Jan Mayen efter sel. I 1846 blev der utrustet tre fartøier, det ene under kommando av Svend Foyn fra Tønsberg, pioneren for norsk virksomhet i disse farvann. Fangsten var i de første år meget god; således fikk Foyn et år med damperen

1. *Oversikt over den norske selfangst i Vestisen.*

(Jan Mayenfeltet og Danmarkstredet. Efter Thor Iversen.)

År	Fartøier		Sel i alt	År	Fartøier		Sel i alt
	Seil	Mask.			Seil	Mask.	
1847	3	-	-	1892	-	23	98786
1848	1	-	-	1893	-	18	104647
1849	1	-	-	1994	-	14	80645
1950	1	-	-	1895	-	17	46393
1851	1	-	5500	1896	-	18	79649
1852	3	-	12600	1897	-	13	58583
1853	5	-	22000	1898	-	13	38620
1854	9	-	28600	1899	2	7	32226
1855	13	-	30200	1900	2	7	47000
1856—59	Ingen opgaver		-	1901	2	8	14500
1860	21	-	67813	1902	2	6	47000
1861	20	-	35159	1903	4	8	41500
1862	18	-	46454	1904	4	6	32000
1863	19	-	48091	1905	8	6	19170
1864	16	-	48087	1906	11	6	16551
1865	16	-	60482	1907	13	7	17979
1866	14	2	47682	1908	13	7	30694
1867	13	2	83223	1909	4	20	29750
1868	13	2	63757	1910	-	27	42687
1869	14	1	62540	1911	-	-	28990
1870	15	3	85765	1912	-	26	38300
1871	16	3	82194	1913	-	27	20000
1872	16	10	59451	1914	-	31	64000
1873	16	16	120771	1915	-	33	56000
1874	19	16	90565	1916	-	-	-
1875—1881	Ingen opgaver		-	1917	-	63	87000
1882	1	14	78974	1918	-	-	-
1883	-	14	106000	1919	-	-	78493
1884	-	16	88190	1920	-	56	71424
1885	-	18	58028	1921	-	14	17750
1886	-	19	42723	1922	-	23	50000
1887	-	24	52451	1923	-	-	71362
1888	-	23	81424	1924	-	-	67245
1889	-	23	71300	1925	-	-	66343
1890	-	25	49734	1926	-	-	82929
1891	-	26	66752				

»Elieser« 16 400 sel til en verdi av 40 000 sp.daler. I 1855 deltok 13 seilskuter fra Østlandet. I 1863 var de norske fartøiers antall 18. Dessuten fanget engelskmennene med dampskib, for øvrig deltok noen tyske, danske og tre hollandske fartøier, hvorav to med norsk besetning. I 1867 deltok 15 norske skuter i selfangsten ved Jan Mayen, og skutene fordelte sig således på de forskjellige byer: Tønsberg 8, Oslo 3, Drammen, Sandefjord, Holmestrand og Halden hver 1. I 1868 deltok 15 norske, 22 britiske, 5 danske og 5 tyske skibe i selfangsten

i Vestisen. I 1874 hadde østlandsbyene det største antall skibe på fangst i disse farvann, nemlig 35, hvorav 16 med dampmaskin. Inn-til denne tid var selfangsten knyttet til isen ved Jan Mayen; i det år blev der begynt med fangst på klappmyss i Danmarkstredet mellem Island og Grønland. I 1876 blev de interesserte nasjoner enige om å frede grønland-selen inntil en bestemt dato om våren, og der blev i Norge utstedt en lov herom. Den nuværende bestemmelse sier at »På havstrekningen mellem 67° og 75° nordlig bredde og mellem 5° og 17° vestlig lengde for Greenwich skal det være besetning på norsk skib og enhver norsk undersått forbutt å drepe eller fange sel, klappmyss derimot ikke innbefattet, tidligere på året enn 1. april.«

I 90-årene trakk de britiske selskaper sig helt tilbake fra fangsten, så fra den tid har nordmennene vært de enerådende. I Norge foregikk der også en omskiftning, idet den østlandske flåte for fangst i disse farvann gikk tilbake for aldri mer å ta sig op igjen.

Fangstfolk fra landets nordlige fylker har allerede tidlig deltatt i fangsten ved Jan Mayen. Ovenfor er nevnt kaptein Withs fangstur i 1830.

Fra 1898 har folk fra Sunnmøre arbeidet frem en lønnende fangstbedrift med middelsstore fartøier. I det år blev to fartøier sendt til Vestisen. Senere er flåten stadig øket, og i 1924 hadde sunnmøringerne 30 fartøier for fangst på Jan Mayen-feltet.

Der har også vært drevet en del hvalfangst i havet omkring øen, og da nordmennene drev hvalfangst ved Island blev der også fanget i havet oppe ved Jan Mayen. Likeledes har et par norske undersøkelsesekspedisjoner efter hval arbeidet der oppe i den senere tid, nemlig:

1919 sendte A/S Jonas motorfartøiet »Jonas«, kaptein Tinius Andersen Lystad, på undersøkelser fra midten av juli til uti august. Besetningen var i land ved Marie Mussbukta. Man så adskillig hval.

1920. Fra Sandefjord blev utsendt motorjakt »Sørkyst« til Ishavet, bl. a. Jan Mayen. Kaptein var hvalfangstbestyrer A. H. Andersen. Fartøiet var utrustet for hvalfangst, men man fikk ingen hval.

Begge disse ekspedisjoner blev bekostet av direktør O. Wegger og Thor Hasle.

Revfangst. I tiden fra den østerrikske videnskapelige ekspedisjons overvintring på Jan Mayen 1882—1883 til 1906 har ingen ekspedisjon overvintret på øen. Fra det år og utover har en rekke norske ekspedisjoner overvintret for revfangstens skyld. Denne kan

2. Tabell over overvintringsekspedisjoner og deres fangst.

År	Reder	Antall deltagere	Fangst	Verdi i kr.	Anm.
1633—34	Noordsche Compagnie, Amsterdam	7	—	—	Samtlige døde under overvintringen
1882—83	GrevHannsWilczek, Wien	14	—	—	Videnskapelig østerriksk polarstasjon
1906—07	Konsul J. Gjæver, Tromsø	3	200—300 rev, 1 bjørn	30 000	Eksp. deltagere omkom ved forlis under Island
1908—09	Lars L. Haugen. Anders A. Røthe, Tromsø	6	120 blå- og hvitrev, 1 stor-kobbe	18 000	En mann døde i 1909
1910—11	Lars L. Haugen, Tromsø	3	40—50 rev, vesentl. blå	6 000	To mann døde
1917—18	Johan Hagerup, Tromsø	4	242 blårev, 20 hvitrev, 3 bjørn	110 000	
1920—21	Schjelderups Sælfangstrederi A/S, Skånland	2	60 blårev, 8 hvitrev	38 000	
1920—21	Olav Neirelid, Hjørungavåg	2 el. 3	58 blårev, 8 hvitrev	18 200	
1921—22	Det Norske Meteorol. Institutt	3	40 rev	22 000	
1922—23	—	3	11 blårev, 1 hvitrev	7 500	
1923—24	—	3	34 blårev, 8 hvitrev	21 000	
1924—25	—	3	12 rev	7 000	
1924—25	Schjelderups Sælfangstrederi A/S, Skånland	4	51 blårev	15 000	Derav 25 levende
1924—25	Johan Hagerup, Tromsø	3	62 blårev	13 000	
1925—26	Det Norske Meteorol. Institutt	3	46 blårev, 2 hvitrev	15 000	
1926—27	—	4	14 blårev, 5 hvitrev	6 600	
1926—27	Karl Hoel, Ålesund	3	10 blårev, 1 hvitrev	2 600	
1926—27	The Polarfront Company (Canada)	4	19 blårev, 1 hvitrev	10 000	Av disse var 11 lev. blårevunger
				339 900	

vel aldri bli meget stor, men er lønnende, da det særlig er blårev som fins her.

Ovenfor sees en liste over overvintringsekspedisjoner, samt deres fangstutbytte.

Som det vil fremgå av ovenstående er revfangsten på Jan Mayen av adskillig økonomisk betydning. Men da øen er liten og revfangsten begrenset, vil en intens og stadig fangst let kunne utrydde hele

bestanden. Det vil derfor være ønskelig at fangsten underkastes visse innskrenkninger.

Angående prisene for reveskinn kan opplyses: Fra 1906 til 1914 var den gjennomsnittlige pris pr. blårev 95 kr., for hvitrev 50 kr. Fra 1917 til 1923 blårev 400 kr., hvitrev 175 kr. Sommeren 1927 hadde blåreven en verdi av 250 kr. og hvitreven 70 kr.

Jan Mayens betydning for norsk næringsliv.

Jan Mayen har et rikt dyreliv. I fjellene hekker store skarer av fugl, mest alker, men man finner også de fleste andre fra Ishavets øer kjente fuglearter. Av pattedyr har man først og fremst rev — blårev og hvitrev. Den første er mest almindelig (90 0/0 av samtlige). En og annen isbjørn besøker også øen, når isen ligger inn til eller i nærheten av den.

Fangsten av rev har pågått ved overvintringsekspedisjoner like fra vinteren 1906—1907. Siden den tid har øen vært besøkt av en rekke fangstekspedisjoner, som har tatt rev for store verdier. Samtlige disse fangstekspedisjoner har vært norske med undtagelse av en ekspedisjon 1926—1927, som stod under kanadisk ledelse, mens de fleste av ekspedisjonens medlemmer var nordmenn. På grunn av altfor sterk beskatning av revebestanden og på grunn av anvendelsen av gift er verdien av fangsten stadig gått tilbake. Kan der innføres en regulering av fangsten, og det må vel kunne gjøres, anslår kyndige folk at der er plass til 5—6 overvintrende fangstekspedisjoner, som hvert år kan fange 3—400 rev til en verdi av 100 000—150 000 kr.

Jan Mayen har også stor betydning som støttepunkt for fangsten av selunger i Vestisen. Fra midten av mars til ut i april legger grønland-selen eller sal-selen sine unger på vinterisen i nærheten av Jan Mayen. Denne fangstplass (ungfangsten) kan ha forskjellig beliggenhet i forskjellige år. Den kan enkelte år ligge helt rundt og kloss inn til øen, andre år kan den ligge i større eller mindre avstand fra den, men mest nordvest for øen. Denne fangst begynte fra norsk side i 1830-årene, og nu for tiden er det bare nordmenn som driver den. Lengere ut på våren og sommeren foregår fangst av voksen sal-sel og klappmyss i Vestisen og Danmarksstredet. Denne fangst er også nordmennene alene om. Overhodet er det nu utelukkende nordmenn som driver næringsvirksomhet i hele Ishavet mellom Novaja Zemlja og Grønland med en fangstflåte på 150—200 fartøier, og et par tusen manns besetning.

Foruten fangsten av selunger drives også omkring Jan Mayen, kloss op til land, endel storkobbefangst. Denne spiller dog liten rolle.

For selfangere i Vestisen har Jan Mayen en meget stor betydning. Denne del av Ishavet er nemlig plaget av voldsomme storme, langt voldsommere enn noe annet sted på disse breddegrader. Slike stormer kan varsles av den trådløse stasjon på Jan Mayen. Det gjøres ikke for tiden, men man vil uten tvil snart komme dit at værvarsel kringkastes 2—3 ganger om dagen og at selfangerne er forsynt med lytteapparater. Man kan da undgå de fryktelige forlis som man har hatt så mange av i Vestisen. Der kan bare minnes om stormen den 19. april 1917 da syv fangstfartøier av en flåte på 12 forliste i en svær storm av nordost. Seks av disse fartøier gikk antagelig under nordøst for Jan Mayen og blev vistnok knust av isen fordi de ikke kom sig tidsnok ut, mens de gjenværende fem fikk berget sig fordi de kom ut i isfritt vann. Der omkom ved denne leilighet ialt ca. 80 mann.

Denne fryktelige ulykke kunde ha vært undgått hvis fartøiene i tide hadde fått varsel om stormen så at de hadde kunnet komme sig ut av isen.

Stasjonen på Jan Mayen vil også kunne øke lønnsomheten av fangsten ved at fartøiene pr. radio kan dirigeres til de gunstigste fangstfelter. Stasjonen er av denne grunn nu blitt opført som kystradiostasjon med tjeneste efter avtale på forhånd. Stadig flere skuter synes å benytte sig herav. Det er enn videre av stor betydning for fartøier som ikke har trådløs å kunne komme inn til Jan Mayen og der sette sig i forbindelse med utenverdenen.

Som nevnt er Jan Mayen for en stor del av sommeren omgitt av tåke, så at skibe som kommer i nærheten av øen ikke kan se den. Hertil kommer at farvannet rundt øen ikke er oploddet og at det særlig på sydsiden fins farlige grunner. Dette gjør at fartøiene nu er meget redde for å komme i nærheten av øen. Helt anderledes vilde det bli hvis det i forbindelse med den trådløse stasjon oprettedes en radiopeilestasjon. Det vil koste 6000—8000 kroner å sette op en sådan, og betjeningen vil ikke medføre noen økede utgifter. En sådan peilestasjon vil være av stor viktighet for fangstflåten, og vil øke Jan Mayens betydning som støttepunkt for selfangsten.

Foruten å avgi lé for fartøier som søker inn til øen under storm har Jan Mayen også betydning derved at fartøier kan få ferskvann på øen.

Foruten revefangst på øen og selfangst omkring den må man også ha oppmerksomheten henvendt på at der er andre muligheter om-

kring øen. Det er ikke så rent lite hval, og i den tid da der var hvalfangst på Island blev der fanget helt opover mot Jan Mayen. Som før nevnt blev der også fanget omkring øen i 1920 av en ekspedisjon som var stasjonert der. Det er meget sannsynlig at fangsten kan bli gjenoptatt med et flytende kokeri. Dette vil ha stor nytte av øen, idet det kan ligge i lé av landet og ha anledning til å fylle vann.

Syd for øen er der en banke med en utstrekning på 8—10 nautiske mil. Lokalkjente folk mener, at man på denne banke kan finne fiskeforekomster. Men først må den loddas op, da den er meget ufullkomment kjent.

Et fiske som ganske sikkert i en nær fremtid vil bli tatt op og drevet omkring øen er håkjerringfisket. Dette fiske blev først påbegyndt nord for Norge og drevet henimot Bjørnøya. Derefter gikk man videre nordover langs haveggen helt op til Nord-Spitsbergen. Islenderne driver dette fiske på nordsiden av Island, og ifjor har nordmenn for første gang fisket håkjerring i Danmarkstredet.

2 selfangere fra Ålesund, »Gråsel«, skipper Johan Melbo, og »Isflåmann«, skipper Severin Hessen, fant at der var håkjerring i Danmarkstredet, og rapporterte forekomsten efter sin hjemkomst til Ålesund. Der blev da fra denne by sendt ut 2 dampbåter for håkjerringfiske. Den ene var D/S »Langvin«, skipper Edvardsen, og den annen D/S »Skallagrim«, skipper Martin Ertasvåg. Disse 2 dampere drev fisket rationelt i august og hadde en utmerket fangst.

I 1918 eller 1921 blev også gjort et lite forsøk av et fartøi som hentet en overvintringsekspedisjon. Der blev satt håkjerringvad, men da det blev tatt op var bare hodene igjen, kroppen var spist op av håkjerring. Dette tyder på at der må være meget av den.

Endelig skal sies noen ord om betydningen av stasjonen på Jan Mayen for værvarslingen i Norge. Den er en av våre viktigste for ikke å si den viktigste av våre stasjoner. Ved de tallrike sykloner som passerer over Island mot Nord-Norge benytter man Jan Mayenstasjonen for å bestemme syklonenes forplantningsretning, hvad der er av avgjørende betydning for hvorledes stormvarslene for de sydlige og sydvestlige storme avfattes. Hvad nordvest-varslene for Nordland angår varsles disse for største delen på Jan Mayens meldinger. Jan Mayen er også den stasjon som best setter oss istand til å bedømme de sykloner som dannes i selve Norskehavet. Ved rolige vær-situasjoner har stasjonen sin store betydning ved å vise hvor stabil man kan anse situasjonen for å være, og kan ofte ha avgjørende

betydning for flerdags-varsler. For lang tids varsler har dessuten barometersvingningene ved Jan Mayen gitt nytt holdepunkt. Man kan neppe tenke sig værvarslene for Nord-Norge uten Jan Mayen.

Anneksjonen av Jan Mayen.

Som bekjent gjorde de norske konger i middelalderen krav på suvereniteten over alt land i det europeiske ishav. Middelalderens geografiske forestilling om dette land var at det strakte sig som et sammenhengende landområde fra Grønland, nordom Norge helt til Novaja Zemlja. Eftersom den geografiske kunnskap vokste, opløste dette sammenhengende land sig til en rekke øer og øgrupper: Grønland, Jan Mayen, Spitsbergen, Bjørnøya, Hopen, Kong Karls Land, Viktoriaøya, Franz Josefs Land og Novaja Zemlja. Den første av disse øgrupper, som fikk praktisk betydning, var Spitsbergen. Straks etter landets gjenopdagelse i 1596 begynte en overmåte innbringende hvalfangst, hvorved øgruppen fikk stor økonomisk betydning, og spørsmålet om suvereniteten blev derfor også aktuelt.

Christian IV hevdet i begynnelsen av 1600-årene på Norges vegne meget kraftig, at det var Norge som hadde suverenitet over øgruppen, over alt land som omfattedes under benevnelsen »Grønland«, hvorved man dengang forstod alt land »nordenfor Island og Nordkapp«, heri var da også innbefattet Spitsbergen, som også langt opover i tiden blev kalt for Grønland. Dette suverenitetskrav blev utledet fra de norske kongers suverenitet over alt land i nordpolarområdet. Etter den begrunnelse de norsk-danske konger gav for sitt krav på suvereniteten over »Grønland« følger av sig selv at dette suverenitetskrav også gjalt Jan Mayen. Det foreligger ikke stort i litteraturen om dette, men det fremgår efter dr. Ræstads bok om Norges høihetsrett over Spitsbergen i eldre tid at denne betraktningmåte er riktig. Således sier Ræstad side 42, at der i 1641 blev drevet forhandlinger mellem danskerne og hollenderne i Stade om Hvalfangsten i Ishavet. Det danske stannpunkt var at man gjerne innrømmet nederlenderne rett til å drive fangst ved Spitsbergen og ved *Jan Mayen*.

I det 18de århundre blev den dansk-norske høihetsrett over det egentlige Grønland varig befestet. De østligere polarøer Jan Mayen, Spitsbergen og Bjørnøya etc. tapte efterhvert sin betydning og spørsmålet om høihetsretten gikk i glemmeboken.

I 1921 opprettet som nevnt Det Norske Meteorologiske Institutt en stasjon på øen og den 22. mars 1922 instruerte Utenriksdeparte-

mentet forskjellige norske legasjoner om skriftlig å meddele de respektive regjeringer at ingeniør Hagbart Ekerold i telegram fra Jan Mayen av 16. januar 1922 hadde anmeldt til det norske Utenriksdepartement at han i Det Norske meteorologiske Institutt's navn hadde annektert, med henblikk på permanent okkupasjon, et område på den herreløse og inntil da ubebodde ishavsø Jan Mayen. Det annekterte område, som utgjorde det midtre parti av øen, blev nærmere angitt. På kartet er nevnte område angitt ved to linjer tvers over øen.

Av hensyn til den på øen oprettede trådløse stasjons virksomhet utvidet instituttet vinteren og våren 1926 sin okkupasjon til å omfatte hele øen Jan Mayen.

Den 13. Januar 1928 blev der fremsatt kgl. proposisjon om at Norge skulde ta øen i formell besiddelse, og ved kgl. kunngjørelse av 8. mai 1929 blev Jan Mayen underlagt norsk statsoverhøihet.

LITTERATUR

Arctic Pilot. Vol. 2. Iceland, Greenland Sea, Spitsbergen, and the east coast of Greenland. 3. ed. Publ. by order of the Lords Commissioners of the Admiralty. London 1921. S. 10—11, 202—207.

A supplement to Capt. Wood's and Marten's North-East Voyages Cherry, and other Islands. — An Account of several late Voyages and Discoveries. London 1711. John Mayen's Island, s. 196—198.

BEAUVOIS, E., Le monastère de Saint-Thomas et ses serres chaudes au pied du glacier de l'île de Jan Mayen d'après la relation des Zeno confirmée par « la pèlerinage de Saint Brendan » — Rev. des questions scient. Bruxelles, T. 8, 20 oct. 1905, s. 417—454.

Beobachtungs-Ergebnisse der österreichischen Polarstation Jan Mayen. (Die internationale Polarforschung 1882—1883). Wien 1886. 4°. 3 B.

Innhold:

B. I. EMIL VON WOHLGEMUTH, Vorbericht zur wissenschaftlichen Polar-expedition nach Jan Mayen. I. Theil. BASSO VON GÖDEL-LANNOY, Astronomie. II. T. ADOLF BÓBRIK VON BOLDVA, Aufnahme und Beschreibung der Insel Jan Mayen und Beobachtungen über Gletscherbewegung. III. T. 1. ADOLF SOBIECZKY, Meteorologie. 2. J. LUKSCH und J. WOLF, Temperatur und specifisches Gewicht des Seewassers. 3. A. KLIEMETSCHKE und J. SOBIECZKY, Resultate der chemischen Untersuchungen über die von Jan Mayen mitgebrachten Seewasserproben. 4. A. BÓBRIK VON BOLDVA, Ebbe- und Flutbeobachtungen.

B. II. I. Abt. A. BÓBRIK VON BOLDVA, Polarlicht- und Spectral-Beobachtungen. II. Abt. AUGUST GRATZL, Magnetische Beobachtungen.

B. III. FERDINAND FISCHER, Einleitung. VI. Theil. Zoologie. A. VICTOR UHLIG, Foraminiferen. B. EMIL VON MARENZELLER, Poriferen etc. C. LUDWIG VON LORENZ, Polypomedusen. D. F. FISCHER, Echinodermen. E. CARL

- KOELBEL, Crustaceen etc. F. EDUARD BECHER, Insecten. G. E. BECHER, Mollusken. H. L. VON LORENZ, Bryozoën. L. RICHARD VON DRASCHE, Tunipaten. K. FRANZ STEINDACHNER, Fische. L. F. FISCHER und AUGUST VON PEZZELN, Vögel und Säugethiere. VII. Theil. Botanik. A. H. W. REICHARDT, Flora der Insel Jan Mayen. B. JOSEF SCHNEIDER, Untersuchungen einiger Treibhölser. VIII. Theil. Mineralogie. FRITZ BERWERTH, Gesteine von Jan Mayen.
- BIENAIMÉ, Résumé succinct des résultats du voyage du transport-avis la Manche en Islande, à Jan Mayen et au Spitzberg pendant l'été de 1892. — C. R. Acad. des Sc. Paris, T. 115, Nr. 18, 1892, s. 683—687.
- BIENAIMÉ, m. fl. Voyage de »La Manche« à l'île Jan-Mayen et au Spitzberg (Juillet-Aout 1892). — Paris, Nouv. arch. scient. litt., T. 5, 1894, s. 7—15, 189—192.
- BIRKELAND, KR., Expédition Norvégienne de 1899—1900 pour l'étude des aurores boréales. Résultats des recherches magnétiques. Christiania 1901. 80 s., 12 pl. — Christiania, Vid.-selsk. skr. I. M.-N. Kl. 1901. Nr. 1.
Behandler også de jordmagnetiske iakttagelser på J. M. 1882—83.
- BLAEU, Atlas Major. Vol. I. Amsterdam 1662. Inneholder: Insvlæ Ian-Majanæ descriptio. S. 19—21. Ledsaget av kart: »Insvla qvæ a Ioanne Mayen. Nomen sortita est«.
- BRENDAN, artikkel om —. Encycl. Britannica, Eleventh ed. Cambridge 1910, Vol. 4, s. 495.
- BRUN, J., Diatomées d'eau douce de l'île Jan Mayen et de la côte est du Groenland récoltées par l'expédition suédoise de 1899 et examinées par —. Stockholm 1901. 22 s., pls. 1 (kart)- 2. — Stockholm, Vet.-Ak. Bih., B. 26, Afd. III, Nr. 18.
- CARFORT, R. DE, Jan Mayen. — A. hydrographiques, 1893, (2)15, s. 1—26.
- CARFORT, R. DE, Bemerkungen über Jan Mayen und Spitzbergen. — Gewonnen auf der Forschungsreise der »Manche«. — A. d. Hydrog. u. Marit. Meteorol., 1893, B. 21, s. 369—379.
- CHARCOT, J.-B., Une excursion à Jan Mayen. — La Géographie, Paris, T. 6, 1902, s. 363—369.
- CHARCOT, J. B., Rapport du docteur — sur un voyage à l'île Jan Mayen, en 1902, à bord de son yacht à vapeur »Rose Marine«. — Ann. hydrographiques, Paris, (2) 25, 1903, s. 5—9.
- CHARCOT, Dr. — in Jan Mayen. — Geogr. Journ., London, Vol. 40, 1912, s. 337.
- CHARCOT, J. B., Au sujet de l'île Jan Mayen. — C. R. Hebd. l'acad. des sc., Paris, T. 172, 1921, s. 669—670.
- CHAVANNE, JOSEF, Jan Mayen und die österreichische arktische Beobachtungsstation. Geschichte und vorläufige Ergebnisse derselben. Nach den Aufzeichnungen und Berichten des Leiters E. von Wohlgenuth bearbeitet. Mit 6 Ill. u. einer Karte. Wien—Pest—Leipzig 1884. 66 S. 8°.
- CHEVALLIER, RAYMOND, Au Pied des Volcans Polaires. Notes d'un Voyage aux Færoë, à Jan Mayen et en Islande. Préface du Ct. J.-B. Charcot. Paris 1927. S. 31—63.
Charcots eksp. i 1925.
- CLEVE, R. T., Microscopical examination of dust from drift-ice north of Jan Mayen. — Stockholm, Vet.-Ak. Öfvers., Årg. 57, 1900, s. 393—397.
Diatomeer samlet på Nathorsts eksp. i 1899.
- CONWAY, MARTIN, A Picture of Jan Mayen in 1639. — Geogr. Journ., London, Vol. 31, 1908, s. 645—647.

- COUTEAUD, Contribution à la géographie médicale: l'île Jan Mayen et le Spitzberg. — Arch. méd. navale, Paris, T. 59, 1893, s. 161—183.
- Danske dybdemålinger omkring Jan Mayen. — Naturen, Bergen, 49. årg., 1925, s. 90—91, 1 kart.
- Dansk Meteorologisk Institut. Isforholdene i de arktiske have. Utkommer årlig med dansk og engelsk tekst.
- Den danske Ingolf-Expedition. I. 1. C. F. WANDEL, Rejseberetning. Kjøbenhavn 1898.
- Den første bestigning av Beerenbergkrateret paa Jan Mayen. — Tidens Tegn. Kristiania, 29. april 1922.
- DE RESTE, BERNARD, Histoire des pêches, des découvertes et des établissements des hollandais dans les mers du nord . . . Tome 3. Paris an IX de la République. Des Isles aux Ours et de Jean Mayens, s. 179—188 (kart).
- DEVOLD, FINN, En bestigning av Beerenberg på Jan Mayn. — Tidens Tegn, Oslo, 14. april 1928.
- DEVOLD, FINN, Det østerrikske kart over Jan Mayen og høiden av Beerenberg. — Norsk geogr. tidsskr. Oslo, B. 2, 1928, s. 119—121.
- Die österreichische arktische Beobachtungsstation auf Jan Mayen. 1882—1883. Wien 1882. 97 S., 1 Tf. 1 Krt. 8°.
- Duchess of Bedford, visit to Jan Mayen. — Geogr. Journ., London, Vol. 38, 1911, s. 537—538.
- DUFFERIN LORD, Letters from high latitudes. London 1857. S. 209—222.
- De Nieuwe Grootte Zee-spiegel, inhoudende Eene Beschryvinge der Zee-Kusten van de oostersche en noordsche Schip-vaert. Amsterdam 1662.
Beskrivelsen er ledsaget av et »Pas-caert van Jan Mayen Eylant«.
- DUSÉN, P., Beiträge zur Flora der Insel Jan Mayen. Stockholm 1900. 16 s., 1 pl. — Stockholm, Vet.-Ak. Bih., B. 26, Afd. III, Nr. 13.
- DUSÉN, P., Beiträge zur Laubmoosflora Ostgrönlands und der Insel Jan Mayen, Stockholm 1901. 71 s., pl. 1 (kart), 2-4. — Stockholm, Vet.-Ak. Bih., B. 27, Afd. III, Nr. 1.
Med bidrag av H. W. Arnell.
- EDGE, THOMAS, A briefe Discoverie of the Northerne Discoveries of Seas, Coasts, and Countries etc. — Hakluytus Posthumus or Purchas His Pilgrimes etc. London 1625. Nytrykk: Glasgow 1905—1907. Vol. 13, s. 11, 33.
- EDMOND, CHARLES, Voyage dans les mers du nord à bord de la corvette La Reine Hortense. Paris 1857. S. 175—213.
- ERICHSEN, JOHN, Udtog af Christian Lunds Indberetning til Kong Friderich den 3die af 28 Martii 1664. Angaaende de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Soetogte til Gronland Kjøbenhavn 1787. (Se Medd. om Grønland, H. 13).
Danells reiser 1652—54.
- ERSLEV, ED., Nye Oplysninger om Brødrene Zenis Rejser. — Geogr. Tidssk., Kjøbenhavn, B. 7, 1884, s. 153—175.
- GANDRUP, JOHANNES, A Botanical Trip to Jan Mayen. — Dansk Botanisk Arkiv, Vol. IV, Nr. 5, Kjøbenhavn 1924, s. 1—34 (35).
Inneholder: I. Gandrup, J., Introduction. II. Enumeration of Species: 1. J. Gandrup and M. P. Porsild, Vascular Plants. 2. Johs. Boye Petersen, Fresh-water Diatomaceae. 3. L. Kolderup Rosenvinge, Marine Algae.

4. Poul Larsen, Fungi. 5. Fr. J. Mathiesen, Lichens. 6. A. Hesselbo, Bryophyta.
- GOEBELER, E., Jan Mayen. — Globus, Braunschweig, B. 65, s. 238—243.
- GRANT, W. J. A., Cruise of the Yacht Eira, and Discovery of new Lands in the far North. — Leisure Hour, 1881, s. 213—14.
- Mr. Leigh Smiths landgang på Jan Mayen i 1880.
- GRATZL, AUGUST, Der Besuch der Inseln Jan Mayen und Spitzbergen im Sommer des Jahres 1892. — Denkschr. K. Ak. Wiss. Mat. N. Cl., Wien, B. 61, 1894, s. 297—308.
- GUERNE, JULES DE, Observations géologiques faites a l'île Jan Mayen. Au cours de l'Expédition norvégienne dans l'Atlantique Nord. D'après les travaux du professor Mohn. — Ann. soc. géol. Nord, Lille, T. 10, 1882, s. 12—26.
- HAMY, E.-T., Les Français au Spitzberg au XVIIe siècle. — Paris, Bull. géogr. hist. descr., 1895, Nr. 2, s. 161—162, 172.
- HARIOT, P., Contribution à la flore cryptogamique de l'île Jan Mayen. — J. de Botanique (Morot) 7, 1893, s. 117.
- HERZEN, ALEXANDER. Una gita a Juan Mayen. — Boll. Soc. geogr. Ital., Fasc. 5, Pt. III, 1870, s. 97—107.
- HJORT, JOHAN, »Michael Sars« første togt i Nordhavet aar 1900 under ledelse av —. Med bidrag av B. Helland-Hansen og H. H. Gran. — Aarsberetn. vedk. Norges Fiskerier for 1900. Bergen 1901. S. 231—268.
- ISACHSEN, GUNNAR, Folk, fangst og færder. Nordmændene paa Spitsbergen og Ishavet. — Norsk Geogr. Selsk. Årb., Kristiania, B. 28/30, 1921, s. 121—250.
- ISACHSEN, GUNNAR, Grønland og Grønlandsisen. Oslo 1925. S. 54—63.
- ISACHSEN, GUNNAR, Norske fangstmænds færder til Grønland. — Norsk Geogr. Selsk. Årb., Kristiania, B. 31/32, 1922, s. 201—280.
- Islande et Færøe, Jan Mayen, île de l'Ours, Spitzberg et côte est du Groënland. Paris 1922. (Service hydrogr. de la marine, Instruction nautiques, Nr. 327.) S. 283—288.
- IVERSEN, THOR, Drivis og selfangst. — Aarsb. Norges Fiskerier 1927. Bergen.
- JACOBSEN, BIRGER, Hvem skal faa eiendomsretten til Jan Mayen? — Tidens Tegn, Kria., 11. mars 1922.
- Jan Mayen I. From an Austrian Government Survey 1882—3 (kart). London. Published at the Admiralty. Nr. 2751.
- JENSEN, ADOLF SEVERIN, Om Levninger af Grundtvandsdyr paa store Havdyb mellem Jan Mayen og Island. — Vidensk.med. fra den nat.hist. For. i Kbhvn. 1900, s. 229—239.
- Den danske Ingolf-eksp. undersøgte sommeren 1896 havet mellem Jan Mayen og Island.
- JENSEN, C., Enumeratio Hepaticarum insulæ Jan Mayen et Groenlandiæ orientalis a. cl. P. Dusén in itinere groenlandico Suecorum anno 1899 collectarum. — Stockholm, Vet.-Ak. Ofvers., Årg. 57, 1900, s. 795—802.
- Journal kept by seven Sallers in the Isle of St. Maurice in Greenland in the years 1633, 1634. — A collection of Voyages and Travels . . . in six vols. Vol. II, 3rd ed. London 1746. (Printed by assignment from Messrs. Churchill . . .) S. 347—358.
- Jan Mayens Island. — A complete collection of voyages and travels etc. By John Harris. Vol. II, London 1748, s. 389—390.

- JÓNSSON, HELGI, A contribution to the knowledge of the Marine Algae of Jan Mayen. — Bot. Tids., B. 26, 1905.
- KJELLMAN, F. R., Zur Kenntniss der marinen Algenflora von Jan Mayen. Stockholm & Uppsala 1906. 30 s., 3 pls. — Ark. Bot., Stockholm, B. 5. Nr. 14.
- KOLTHOFF, GUSTAF, Till Spetsbergen och nordöstra Grönland år 1900. Stockholm 1901, S. 99—108.
- KRARUP, FR., Zeniernes Reise i Norden, et Tolkningsforsøg. — Geogr. Tidsskr., Kjøbenhavn, B. 2, 1878, s. 145—154.
- KRUUSE, C., Jan Mayens Karplanter. — Bot. Tidsskr., B. 24, 1902, s. 297—302.
- KRUUSE, C., Et besøg paa Jan Mayen. — Naturen, Bergen, 1902, s. 97—109.
- LAING, JOHN, A Voyage to Spitzbergen. Edinburgh 1818. S. 42—44.
- LINDEMAN, MORITZ, Die arktische Fischerei der deutschen Seestädte. — Petermanns Mitt., Gotha, Erg. B. VI, 1869—71, No. 26.
- Der Norwegische Robbenfang bei Jan Mayen, s. 86—87.
- LORENZEN, A., Jan Mayen. — Gaea. Natur u. Leben, Lpzg., 37, 1901, s. 277—281.
- MAJOR, R. H., The voyages of the Venetian brothers, Nicolo and Antonio Zeni. Printed for the Hakluyt Soc. London 1873.
- MERCANTON, P.-L., La première ascension du Beerenberg de Jan Mayen. — L'Echo des Alpes, Nr. 8, 1924, s. 269—292.
- MERCANTON, P.-L., La vraie altitude du Beerenberg de Jan Mayen: Une énigme cartographique. — Arktis, Gotha, 2. Jahrg. H. 2, 1929, s. 38—41.
- MOHN, H., Den norske Nordhavsexpeditions Reise til Jan Mayen. — Naturen, Bergen, Årg. 2, 1878, s. 153—157, kart.
- MOHN, H., Die Reise der Norwegischen Nordmeer-Expedition nach Jan Mayen. — Petermanns Mitt., Gotha, B. 24, 1878, s. 228—235. Orig. Karte Taf. 13.
- MOHN, H., Geografi og naturhistorie. Christiania 1882. S. 3—29. — Den Norske Nordhavs-Expedition 1876—1878, H. 5, 3.
- MOHN, H., Øen Jan Mayen. — Norsk Geogr. Selsk. Årb., Kristiania, B. 3, 1891/92, s. 57—70.
- MOSBY, OLAV, Litt om Jan Mayen. — Naturen, Bergen, Årg. 48, 1924, s. 333—351, 365—377.
- MOUREAUX, TH., Résumé des observations magnétiques faites en Islande, à l'île Jan Mayen et au Spitzberg, en 1892 «La Manche». — Annuaire S. Météor. France, T. 41, 1893, s. 121—124.
- MULLER, S., Geschiedenis der noordsche Compagnie. Utrecht 1874.
- NANSEN, FRIDTJOF, Nord i Tåkeheimen. Kristiania 1911.
- Brandanlegendens forbindelse med nordiske farvand, s. 274—275.
- NANSEN, F., Friluftsliv. Kristiania 1923. S. 126—140.
- Besøk på øen i 1900.
- NATHORST, A. G., Två somrar i norra Ishafvet. Stockholm 1900. B. 2, s. 45—72.
- Nieuwe Beschryving der Walvisvangst en Haringvisshery Met XXI. fraaye Karten en Platen vercierd door D. de Jong, H. Kobel en M. Salieth. 1. Deel. Amsterdam 1791. S. 62—64, kart.
- Norsk meteorologisk Institut. Jahrbuch. Oslo (Kristiania). Fra 1921—22 observasjoner fra J. M.
- Om bevilgning til meteorologiske institusjoner (bl. a. til stasjonen på Jan Mayen). — Stortingets Forhandling. Fra 1922.

Om økonomisk støtte til Chr. E. Ruud i anledning av okkupasjonen av Jan Mayen.

— Stortingets Forhandlinger 1926, 1927, 1928, 1929.

ORLEANS, DUC D', Chasses et Chasseurs arctiques. Paris 1911. S. 9—31.

OSTENFELD-HANSEN, C., Contribution à la flore de l'île Jan-Mayen. — Botanisk Tidsskr., B. 21, 1897, s. 18—32.

OSTENFELD-HANSEN, C., Note corrective sur la flore de l'île Jan Mayen. — Ibid. s. 230.

OSTENFELD, C., En Nat paa Jan-Mayen. — Geogr. Tidsskr., Kjøbenhavn, B. 14, 1898, s. 159—165.

OSTENFELD, C. H., Bemerkninger til Mosby's artikel i Naturen 1924. — Naturen, Bergen, 49. årg., 1925, s. 89—90.

PETTERSEN, KARL, Vulkanische Phänomene auf Jan Mayen. — Neues Jahrb. f. Min. etc., 1883, s. 164—165.

POUCHET, G., Sur le Plankton de la lagune nord de Jan Mayen. — C.-R. Ac. Sc. Paris, 1893, T. 117, s. 1207—08.

POWYS, LLEWELYN, Henry Hudson. New York 1928. Jan Mayen, s. 38, 43, 44.

QUENNERSTEDT, A., Bilder från Ishafvet omkring ön Jan Mayen. — Nord. Univ.-Tidsskr., Lund, Årg. 10, H. 2, 1866, s. 72—100.

QUENNERSTEDT, A., Anteckningar från en resa till Ishafvet i trakten av Jan-Mayen år 1863. — Svenska exped. t. Spetsbergen och Jan Mayen . . . 1863 og 1864 af N. Dunér, A. J. Malmgren, A. E. Nordenskiöld och A. Quennerstedt. Stockholm 1867. S. 153—238.

RABOT, CH., Jan Mayen et le Spitzberg. — Tour du Monde, T. 34, II, 1893, s. 273—304.

RAROT, CHARLES, Exploration dans l'océan glacial arctique, Islande—Jan Mayen—Spitzberg. — Paris, Bull. soc. géogr. (7) T. 15, 1894, s. 25—45.

RUSSELL, W. S. C., Jan Mayen Expedition of 1911. — B. American G. Soc., New York, Vol. 43, 1911, s. 881—890.

SCHARITZER, RUDOLF, Ueber Mineralien und Gesteine von Jan Mayen. — Jahrb. d. k.-k. geolog. Reichsanst., Wien, B. 34, 1884, s. 707—728.

SCHARITZER, RUDOLF, Die basaltische Hornblende von Jan Mayen nebst Bemerkungen über die Constitution der thonerdehaltenden Amphibole. — Neues Jahrbuch f. Min. 1884, B. II, s. 143 ff.

SCORESBY, W., An account of the Arctic regions. Edinburgh 1820. Vol. I, s. 154—169.

SIEBERG, A., Bemerkungen zum Erdbeben auf Jan Mayen am 8. April 1922 und über die Erdbeben des subarktisch-atlantischen Bruchfeldes überhaupt. — Naturwiss. Wochenschr., Jena, N. F. 21, Nr. 32, 1922, s. 443—446.

SPEERSCHNEIDER, C. I. H., Isforholdene i de arktiske have, oversigt, gjennemsnit-grænser etc. — Nautisk Meteorologisk Aarbog. Kjøbenhavn 1917, 25 s., karter.

STACKHOUSE, Mr. —'s Visit to Jan Mayen. — Geogr. Journ., London, Vol. 39, 1912, s. 79—80.

Twee Journalen / Het Eerste gehouden by de Seven Matroosen, Op het Eylandt Mauritius / in Groenlandt / In den Jare 1633. en 1634. in haer Overwinteren t'Amsterdam, Gedruckt By Gillis Joosten Saeghman.

TYRRELL, G. W., The Petrography of Jan Mayen. — Trans. R. Soc. of Edinburgh Vol. 54, Pt. 3 (No. 19), 1926, s. 747—765.

VOGT, CARL, Nordfahrt entlang der Norwegischen Kuste, nach dem Nordkap, den Inseln Jan Mayen und Island auf dem Schooner Joachim Hinrich unternommen während der Monate Mai bis Oktober 1861 von Dr. Georg Berna . . .

Frankfurt am Main 1863. 429 s., ill., karter. — Jan Mayen s. 263—302, kart s. 286, s. 420—429.

Utdrag:

Georg Berna's Fahrt nach den höchsten Norden Europa's. — Das Ausland, Augsburg, Jahrg. 36, 2, 1863, s. 625—628 (das Nordkap), 655—657 (die Insel Jan Mayen), 678—684 (Geologische Untersuchungen).

WAINIO, ADV. A., Lichenes expeditionis G. Amdrup (1898—1902). — Medd. om Grønland, Kbhavn, B. 30, 1911, s. 123—141.

WELLS, JOHN C., The gateway to the Polynia. A voyage to Spitzbergen. London 1876. S. 91—100.

WIEDER, F. C., The Dutch discovery and mapping of Spitsbergen. The Hague 1919. Pl. 5 gjengir Joris Carolus' originalkart tegnet i Enkhuizen 1614, bl. a. visende Jan Mayen ("Mr Ioris Eylandt").

WORDIE, J. M., Jan Mayen Island. — Geogr. Journ., London, Vol. 59, 1922, s. 180—195.

WORDIE, J. M., The Geology of Jan Mayen. — Trans. R. Soc. of Edinburgh, Vol. 54, Pt. 3 (Nr. 18), 1926, s. 741—745.

ZORGDRAGER, CORNELIUS GISBERT, Bloeyende Opkomst der Aloude en Hedendaagsche Groenlandsche Visschery Amsterdam 1720. 2. utg. s'Gravenhage 1727. 3. utg. Amsterdam 1728.

Tysk oversettelse: Alte und neue Grönländische Fischerie und Wallfischfang . . . Beschreibung von . . . Jan Mayen Island . . . Leipzig 1723.

2. utg. Beschreibung des Grönländischen Wallfischfangs und Fischery, nebst einer gründlichen Nachricht von dem Bakkeljau und Stockfischfang bei Terreneuf . . . Nürnberg 1750. 3. utg. Nürnberg und München 1752.

Engelsk oversettelse: View of the Greenland Trade and Whale-fishery. London 1725.